Zur Anatomie der Sehnervenatrophie bei Erkrankungen des Centralnervensystems. Docent Dr A. Elschnig. — (Vortrag gehalten in der Sitzung des Vereines für Psychiatrie und Neurologie am 7. März 1899. »Wiener Klin. Wochschr.« Nr. 11).

W treściwej formie wykładu, mianego w Wiedniu w Towarzystwie neurologów, a popartego w celu lepszego zrozumienia licznemi demonstracyami preparatów mikroskopowych za pomocą skioptikonu, omawia Elschnig rozmaite rodzaje zaniku nerwu wzrokowego, zdarzające się przy chorobach centralnego systemu nerwowego. Najbardziej szczegółowo rozpisuje się autor nad zanikiem nerwu wzrokowego przy stwardnieniu rozsianem (sclerosis disseminata) i przy wiądzie (tabes) rdzenia pacierzowego.

Ostateczne wnioski autora w tej sprawie dają się pokrótce zebrać w następującem:

Anatomiczne badanie metodą Marchi'ego zupełnie świeżego przypadku zaniku nerwu wzrokowego przy rozsianem stwardnieniu dało wynik następujący:

W nerwie wzrokowym dają się wykazać trojakie różne zmiany, odpowiadające widocznie różnym stopniom rozwoju tej samej sprawy, które to zmiany są ułożone w ogniskach, zupełnie niezależnych od anatomicznej i fizyologicznej łączności włókien nerwowych, a mianowicie:

1. Wiązki włókien nerwowych są prawie prawidłowe i dają się prawidłowo barwić, tylko bardzo nieliczne włókna nerwowe okazują zmiany zwyrodnienia osłonek rdzennych (Markscheide), w międzymiąższowej tkance łącznej znajdują się bardzo liczne komórki okrągłe (Rundzellen), małe naczynia krwionośne są liczne i o szerokiem świetle.

2. Osłonki rdzenne brakują w zupełności w wiązkach włókien nerwowych, zaś w tych wiązkach, w których zostały utrzymane li

tylko cylindry osiowe (Achsencylinder), można znaleść poszczególne komórki okrągłe i wytwory zwyrodnienia osłonek rdzennych; w nieco rozszerzonej tkance łącznej międzymiąższowej znachodzą się bardzo liczne komórki okrągłe i komórki obładowane ziarnkami tłuszczu, powstałego z zwyrodnienia osłonek rdzennych.

3. Tkanka łączna międzymiąższowa jest bardzo znacznie zwiększona, twardsza, o zwiększonej ilości jąder, natomiast brakują zupełnie wytwory zwyrodnienia osłonek rdzennych, i to tak we wiązkach nerwu wzrokowego, w których niema włókien z osłonką rdzenną (Markscheidenhaeltige Nervenfasern), lecz są li tylko cylindry osiowe, jak również i w międzymiąższowej tkance łącznej.

Rozumie się, że pomiędzy temi różnorakiemi zmianami zdarzają się przejścia, które nieraz napotykamy obok siebie na tym samym przekroju.

„Na podstawie tego należy uważać zanik nerwu wzrokowego przy rozsianem stwardnieniu za w swoim rodzaju ostre międzymiąższowe zapalenie, które powoduje następnie nagły rozpad osłonek rdzennych, a później prowadzi do przerostu tkanki łącznej, z równoczesnem zachowaniem cylindrów osiowych.

Sprawa ta różni się od wszystkich innych zapaleń nerwu wzrokowego, jak przy meningitis i innych, ma jednak wiele wspólnego pod względem zachowania się anatomicznego z ostrem pozagałkowem zapaleniem nerwu wzrokowego (neuritis retrobulbaris), powstałem z innych przyczyn“.

Zanik nerwu wzrokowego przy wiądzie pacierzowym, opisany przez autora na przypadku ociemniałego od 3 lat, daje nam zupełnie odmienny anatomiczny obraz:

Przedziały tkanko-łącznowe są równomiernie w całym nerwie wzrokowym nieco zgrubiałe, grubowłókniste, zaś cieniutkich wypustek tkanki łącznej brakuje zupełnie, ściany zaś naczyń są mocno zgrubiałe.

Wiązki nerwów wzrokowych składają się z gęstej i obfitej w jądra tkanki zwojowej (Gliagewebe), zaś bezpośrednio za blaszką sitową (lamina cribrosa) posiadają one liczne włókna rdzenne. Tkanka międzymiąższowa tarczy wzrokowej jest miernie wybujałą.

Ten stan porównuje E l s c h n i g z przypadkiem zaniku nerwu przy zapaleniu zstępującem nerwu (neuritis descendens) z przyczyny nowotworu na podstawie czaszki umieszczonego, w którym to przypadku chory również przez trzy lata był ślepym, zaś obraz anatomiczny był całkiem odmienny, a mianowicie:

Tkanka międzymiąższowa tarczy wzrokowej nie wybujała, przedziały tkanko-łącznowe w pniu nerwu wzrokowego mało co

więcej rozszerzone, drobne wypustki tkanki łącznej utrzymane, nigdzie zaś nie widać większej ilości jąder.

Liczne wiązki nerwu wzrokowego posiadają tem liczniejsze włókna nerwowe z osłonką rdzenną, im bliżej ku gałce ocznej.

Na podstawie tych badań sprzeciwia się Elschnig najnowszej teoryi Schlagenhaufer'a, jakoby zanik nerwu wzrokowego przy wiądzie rdzenia pacierzowego był spowodowanym przez ucisk nerwu wzrokowego na podstawie czaszki; nadto zauważa on, że wskutek ucisku na nerw wzrokowy ulegają zanikowi przedewszystkiem te wiązki nerwu wzrokowego, które w kanale nerwu wzrokowego przylegają do tętnicy ocznej (A. ophthalmica), a to wskutek ucisku, spowodowanego tętnieniem tejże (pulsatorischer Druck).

Lecz i doświadczenie kliniczne sprzeciwia się temu, jakoby zanik nerwu wzrokowego przy wiądzie był zstępującym, a przyczyny należy szukać na podstawie czaszki. I tak widzimy niejednokrotnie przy wiądzie najpierw charakterystyczne zabarwienie tarczy wzrokowej, poprzedzające zaburzenia wzroku. Także i Wagenmann spostrzegał jeden przypadek wiądu, w którym zanik włókien nerwowych na tarczy nerwu wzrokowego można było dlatego znakomicie spostrzegać, iż część tych włókien na tarczy wzrokowej i siatkówce miała osłonkę rdzenną i można było je dokładnie widzieć wziernikiem.

„Zanik włókien nerwowych, widzianych wziernikiem, był już wówczas zupełnym, gdy upośledzenie bystrości wzroku było jeszcze bardzo nieznaczne“.

Za obwodowem powstawaniem zaniku nerwu wzrokowego był także Moxter i Michel na podstawie badań anatomicznych. Należy wreszcie wspomnieć o zdaniu Redlich'a i Obersteiner'a w tej sprawie.

Za istotę wiądu rdzenia uważają oni zanik tylnych korzeni rdzenia pacierzowego, wskutek ich zaciśnięcia w miejscu ich wyjścia z rdzenia, przyczem nadmieniają, iż jest możliwem, że zanik nerwu wzrokowego przy wiądzie powstaje w podobny sposób wskutek ucisku włókien nerwowych tarczy wzrokowej przy ich wyjściu z pnia nerwu.

Badania Elschnig'a zdają się przemawiać za tą możliwością. Uwzględniając anatomiczne i kliniczne zachowanie się zaniku nerwu wzrokowego przy wiądzie, skłania się autor do tego, że przyczyny powstania zaniku nerwu należy szukać na obwodzie, t. j. w tarczy wzrokowej, i że takowy w każdym razie jest wstępującym, a nie zstępującym. *Bałaban.*

Osobne odbicie z N-ru 5 »Postępu Okulistycznego«.

NAKŁADEM AUTORA.

Kraków. W drukarni Uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządem J. Filipowskiego.